

หมู่บ้านไต บริบทของ “เฮือนไต” กับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม Tai Village: The Huan Tai Context and Architectural Tourism

อิสรา กันแตง*
Isara Guntang

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหมู่บ้านไตที่เป็นบริบทของบ้านพื้นถิ่นในลาว เมียนมาร์ ไทยเพื่อบูรณาการองค์ความรู้ไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมให้มีมิติที่หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น วิธีการศึกษาได้ทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมหมู่บ้านไต ศึกษาหมู่บ้านจากภาพถ่ายทางอากาศ สัมภาษณ์และสัมภาษณ์เพื่อเข้าใจภูมิปัญญาในการตั้งถิ่นฐาน วิเคราะห์เลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพ สังเคราะห์องค์ความรู้หมู่บ้านไต ผลการศึกษา พบว่า 1) หมู่บ้านไต มีภูมิปัญญาการตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านที่สัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง เป็นแหล่งต้นน้ำ และมีที่ราบจำกัด สัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม และคติความเชื่อในเรื่องผีและพุทธศาสนา จากกรณีศึกษาหมู่บ้าน 3 แห่งในลาว มีข้อจำกัดเรื่องเดินทางเข้าถึงหมู่บ้านและสิ่งอำนวยความสะดวก แต่สิ่งดึงดูดใจ คือ ผู้คน วิถีชีวิต และสถาปัตยกรรมประเภทวัด ส่วนบ้านมีความเรียบง่าย หมู่บ้าน 5 แห่งในเมียนมาร์เป็นกลุ่มหมู่บ้านที่มีความพร้อมมากที่สุดด้านการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม เพราะมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดึงดูดใจ สถาปัตยกรรมทั้งวัดและบ้านมีความประณีต หมู่บ้าน 3 แห่งในไทย มีความพร้อมด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ความเป็นคนไตยังมีอยู่ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรม แต่สถาปัตยกรรมทั้งวัดและบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม 2) แนวความคิดในการบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม คือ หมู่บ้านไตเป็นบริบทของบ้านที่มีมิติอันหลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้การท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมบ้านพื้นถิ่นมีความน่าสนใจมากขึ้น

ABSTRACT

The purposes of this study were study Tai villages in context of vernacular houses in Laos, Myanmar, Thailand and integrate knowledge to promote architectural tourism in variety of dimensions to be more interesting. Study method included a literary review on Tai villages. Study of aerial photography, survey and interview for understanding of local wisdom on settlements. Analysis to selection of villages. Data synthesis the knowledge of Tai villages. 2 major aspects: 1) Tai villages were based on village settlement wisdom in relation to topographical features comprising high mountains, water sources and limited amount of plains areas. Location had to go along with agrarian lifestyle and reflected their concern of animistic folk belief as well as Buddhist beliefs. 3 villages in Laos, problems due to lack of convenient travel routes and necessary facilities. However, beautiful impression could be derived from people, way of life and temple architecture.

* อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Email: isara.guntang@gmail.com

In Myanmar 5 villages seemed to be the most ready for architectural tourism, having an attractive natural environment with elaborate architectural features of both temples and houses. In Thailand 3 villages appeared to be well equipped in terms of management and tourism facilities. Tai identity clearly remained in people's lifestyle and culture even though architecture of temple and houses. 2) Context of integration of knowledge on architectural tourism could be developed in such a way that Tai village context involved multi-dimensional features to enhance vernacular architectural tourism.

คำสำคัญ: หมู่บ้านไต บริบท การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

Keywords: Tai village, Context, Architectural tourism

บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามแผนงานวิจัย *การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง* มีที่มาและความสำคัญสืบเนื่องจากการรวมตัวกันของประเทศกลุ่มอาเซียนก่อให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนหรือล้านนาของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่เชื่อมต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ แต่ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในล้านนาที่เคยงดงามค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปไม่ดึงดูดการท่องเที่ยวเช่นในอดีต จึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบและค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวใหม่ แผนงานวิจัยแบ่งออกเป็น 2 โครงการย่อย ได้แก่ โครงการวิจัยวิถีแห่ง “เฮือนไต” ในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเรือนพื้นถิ่นของชนชาติไตรวบรวมเป็นองค์ความรู้และมีปัญหาทางสถาปัตยกรรม ส่งต่อให้โครงการวิจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม ในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง ไปพัฒนาต่อยอดและเพื่อนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

เมื่อทำการศึกษาวิจัย วิถีแห่ง “เฮือนไต” ในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง แล้วพบว่า สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นสามารถตอบสนองนักท่องเที่ยวได้เฉพาะกลุ่มที่สนใจเท่านั้น ดังนั้นจึงใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาหมู่บ้านไต ซึ่งเป็นบริบทของเรือนพื้นถิ่นที่มีมิติที่มากกว่าความงามทางกายภาพ นักท่องเที่ยวจะได้รู้เรื่องราวต่างๆ ทั้งการตั้งถิ่นฐาน คติความเชื่อ อาหารการกิน อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ที่ดีและเป็นองค์รวมไม่แยกส่วนเฉพาะเรื่อง เป็นการช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมมีมิติที่หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น รวมทั้งเพื่อเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะกลุ่มที่สนใจงานสถาปัตยกรรมเท่านั้น

คำจำกัดความ

“ชนชาติไต” หมายถึง ชนชาติหนึ่งในประเทศจีน มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง ที่ยังคงสืบทอดรักษาไว้อย่างดีจนถึงปัจจุบัน ชนชาติไตหรือไตลื้ออาศัยรวมกลุ่มกันหนาแน่นในหลายพื้นที่ในมณฑลยูนนาน และกระจายตามเขตชายแดนด้านตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน (งามพรรณ, 2536: 1-2) ต่อมาเคลื่อนย้ายลงมาอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง และบางส่วนได้ถูกอพยพหรือกวาดต้อนลงมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ลาว เมียนมาร์ และไทย

“หมู่บ้านไต” หมายถึง หมู่บ้านของชนชาติไต ที่กระจายตัวอยู่ทั่วไปในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำและพืชพันธุ์ธัญชาติ ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำสายสำคัญ ตามเชิงเขาและหุบเขาสูงที่มีป่าไม้ขึ้นหนาแน่น มีรูปแบบวิถีชีวิตที่

สอดคล้องกับธรรมชาติมีคติความเชื่อเรื่องผีและพุทธศาสนาในการวางผังและองค์ประกอบหมู่บ้าน (งามพรรณ, 2536: 9-11)

“บริบท (Context)” หมายถึง สภาพแวดล้อม

“การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม (Architectural tourism)” หมายถึง การนำเอาทุนทางวัฒนธรรมด้านงานสถาปัตยกรรมไปพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างการท่องเที่ยวแนวใหม่ โดยนำเอาองค์ความรู้และความงามทางสถาปัตยกรรมมาสร้างเป็นประเด็นหลักเพื่อใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ จะช่วยก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการสร้างพื้นที่ทางการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มีความยั่งยืน (อัมเรศ, 2557 : 384)

วัตถุประสงค์ของบทความ เพื่อศึกษาหมู่บ้านไตที่เป็นบริบทของ “เฮือนไต” หรือบ้านพื้นถิ่น ในลาว เมียนมาร์ ไทย และเพื่อบูรณาการองค์ความรู้เรื่องหมู่บ้านไตไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมให้มีมิติที่หลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น

วิธีการศึกษา

มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเรื่อง ชนชาติไต หมู่บ้านไตและอื่นๆ 2) ศึกษาที่ตั้ง ลักษณะกายภาพของหมู่บ้านจากภาพถ่ายทางอากาศเพื่อกำหนดหมู่บ้านเป้าหมายในเบื้องต้น 3) สักรวภาคสนาม ถ่ายภาพบันทึกแผนที่ และสัมภาษณ์ผู้นำ ประชาชนชาวบ้านหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจภูมิปัญญาในการตั้งถิ่นฐาน คติความเชื่อ การวางผังและองค์ประกอบหมู่บ้าน 4) วิเคราะห์เลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม โดยมีเกณฑ์พิจารณา ดังนี้ เกณฑ์ที่ 1 ด้านการมีส่วนร่วมและนโยบายของภาครัฐที่ได้ร่วมเสนอรายชื่อหมู่บ้านเป้าหมายในประเทศและหมู่บ้านในต่างประเทศที่นโยบายของรัฐบาลอนุญาตให้เข้าถึงเชิงท่องเที่ยวได้ เกณฑ์ที่ 2 ด้านหมู่บ้านที่มีการตั้งถิ่นฐาน การวางผังและองค์ประกอบหมู่บ้านที่มีลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านไต มีประวัติความเป็นมาที่สืบค้นได้ มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานไม่น้อยกว่า 50 ปี เกณฑ์ที่ 3 ด้านสถาปัตยกรรมใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เรือนพื้นถิ่นที่มีความโดดเด่นของรูปแบบและลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมของ “เฮือนไต” อย่างชัดเจน เกณฑ์ที่ 4 ด้านวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรม กำหนดค่าคะแนน 5-1 เรียงลำดับตามความสำคัญ จากมากที่สุด-น้อยที่สุด (อัมเรศ และคณะ, 2557 : 47-50) และ 5) สังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องหมู่บ้านไตเพื่อนำไปใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

ชนชาติไตและหมู่บ้านไต

ชนชาติไตเป็น 1 ใน 56 ชนชาติในประเทศจีน มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง ที่ยังคงสืบทอดรักษาไว้อย่างดีจนถึงปัจจุบัน อาศัยรวมกลุ่มหนาแน่นในพื้นที่มณฑลยูนนาน และกระจายอยู่ตามชายแดนทิศตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน (งามพรรณ, 2536: 1) เดิม **ไตลื้อ** ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองลื้อหลง ต่อมาเคลื่อนย้ายลงมาอยู่เมืองหนองแส (คุนหมิง) แล้วย้ายลงมาสู่ลุ่มแม่น้ำโขง สิบสองปันนา ประมาณศตวรรษที่ 12 เจ้าเจียงหาญได้รวบรวมหัวเมืองต่างๆ ตั้งเป็นอาณาจักรแจ๋ลื้อ ศูนย์การปกครองอยู่ที่หอคำเชียงรุ่งนานถึง 790 ปี “*หัวเมืองตะวันตก ทกเมืองตะวันออก รวมเจียงฮู่เป็น 12 ปันนา*” การขยายตัวของไตลื้อ ในสมัยรัชกาลที่ 24 เจ้าอินเมืองไตเข้าตีเมืองเถน เมืองเชียงตุง เมืองเชียงแสนและล้านช้าง ต่อมาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ไตลื้อบางส่วนได้อพยพหรือถูกกวาดต้อนลงมาตั้งถิ่นฐานในประเทศ เมียนมาร์ ลาว ไทย ชาวไตลื้อ เมื่ออยู่เมืองใดก็จะเรียกชื่อ

กลุ่มของตนตามเมืองนั้น เช่น ไตยอง(ไตลื้อเมืองยอง) ไตเจิน (ไตลื้อที่อยู่บริเวณน้ำขึ้น) เป็นต้น ปัจจุบันไตลื้อกระจายตัวอยู่ในเวียดนาม ที่เมืองแถน (เดียนเบียนฟู) เมียนมาร์ ที่เมืองยอง เมืองยู๋ เมืองหลวย เมืองเชียงลาบ เมืองโร เมืองพะยาก เมืองโก เมืองไต๋น เมืองเลน เมืองเชียงตุง สปป.ลาว ที่เมืองหลวงน้ำทา เมืองหลวงพูคา เมืองบ่อแก้ว เมืองไชยบุรี (เชียงฮ่อน เชียงลม หงสา) เมืองหลวงพระบาง ไทย ที่จังหวัดเชียงราย (อำเภอแม่สาย เชียงของ เชียงแสน พาน) จังหวัดพะเยา (อำเภอเชียงม่วน เชียงคำ ภูซาง) จังหวัดน่าน (อำเภอเมืองน่าน ท่าวังผา บัว เชียงกลาง สองแคว หุ่นช้าง) และที่อพยพใหม่แถบชายแดนเมืองน่าน ส่วนมากอพยพมาจากแขวงไชยบุรี สปป.ลาว และสิบสองปันนาของประเทศจีน (<http://th.wikipedia.org/wiki>)

หมู่บ้านไต (งามพรรณ, 2536: 9-33) กล่าวว่า **ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านไต**นิยมอาศัยอยู่ในที่ราบขนาดใหญ่ ล้อมรอบด้วยเทือกเขาและป่าไม้ พื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบลุ่มที่แม่น้ำสำคัญหลายสายมาบรรจบกัน ริมฝั่งแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นหุบเขาแคบและสูงชัน มีป่าไผ่ปกคลุม หมู่บ้านกระจายอยู่ในดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ด้วยน้ำและพืชพันธุ์ธรรมชาติ หมู่บ้านไตมักตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรืออาจตั้งอยู่บนลาดเขาหรือเนินสูง เพื่อให้ได้ที่ราบติดต่อกันเป็นผืนใหญ่สำหรับทำนา แต่หมู่บ้านบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ จะตั้งอยู่บนที่สันพนังธรรมชาติกลางทุ่งนา น้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องมีอย่างเพียงพอ ทุกหมู่บ้านมักมีบ่อน้ำ 2-3 แห่ง ชาวบ้านจะสร้างศาลาปิดทึบ 3 หรือ 4 ด้าน ครอบบ่อน้ำไว้เพื่อป้องกันไม่ให้ฝุ่นหรือใบไม้ร่วงหล่นลงไป ที่ตั้งของบ่อน้ำมักอยู่ด้านหน้าหมู่บ้านใกล้ต้นไม้ใหญ่ มีไม้กั้นที่จะพบบ่อน้ำอยู่หลังหมู่บ้าน

สังคมไตมีรูปแบบวิถีชีวิตที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ บรรพบุรุษ ได้นำเอาลักษณะทางธรรมชาติมาผสมกับอารมณื ความคิดและความมุ่งหวัง เพื่อหาคำตอบและอธิบายสิ่งลึกลับต่างๆ ระบบความเชื่อเป็นศาสนาแบบดั้งเดิมนับถือผีและบรรพบุรุษ ผสมผสานกับศาสนาพุทธ นิกายหินยาน ตลอดจนลัทธิพราหมณ์ กลายเป็นแกนหลักในโลกทัศน์ของชนชาติไต ซึ่งแสดงออกเป็นรูปธรรมในการวางผังหมู่บ้านและการกำหนดรูปทรงบ้านเรือน **การนับถือผีและบรรพบุรุษ** แสดงออกด้วยการบูชาธรรมชาติ การบวงสรวงเจ้าที่ เช่นไหว้บรรพบุรุษ ตลอดจนเชื่อถือไสยศาสตร์ พลังพิเศษที่บูชาส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับการอยู่ดีกินดีของสังคมกิจกรรม เช่น ดวงอาทิตย์ สายฝน แม่น้ำ ทุ่งนา ต้นไม้ ป่าไม้ ด้วยเชื่อว่าทั้งหมดเป็นที่สถิตของวิญญาณที่มีอิทธิพลเหนือมนุษย์ เทพองค์แรกในสังคมล่าสัตว์และหาพืช คือ พรานเทพ จากนั้นจึงมีเทพประจำป่า ภูเขา ต้นไม้ น้ำ พื้นดิน หมู่บ้าน (เลื้อบ้าน) และเมือง (เลื้อเมือง) ต้นไม้ใดถ้าเชื่อว่ามีเทพสถิตอยู่ก็ห้ามตัดโค่น ให้การนับถือต่อบรรพบุรุษ โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบความดี ผู้นำตามตำนาน หรือ ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านจะได้รับการยกย่องและเช่นบูชาเหมือนเป็นเทพประจำหมู่บ้าน “เลื้อบ้าน” หากเป็นเมือง ก็จะเป็นเทพประจำเมือง “เลื้อเมือง” นอกจากนี้ชนชาติไตยังนับถือผีบรรพบุรุษประจำตระกูล “เทวดาเซกุล” ซึ่งจะมีการตั้งสถานที่บูชาไว้ในบ้านผู้อาวุโสสูงสุดของตระกูล **การนับถือศาสนาพุทธ นิกายหินยาน** ทุกหมู่บ้านจะมีวัดตามคติพุทธศาสนา วัดแต่ละแห่งคงมาด้วยการวางผัง การใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ซับซ้อนและมักตั้งอยู่บนตำแหน่งที่โดดเด่นเป็นพิเศษ แสดงออกถึงความเคารพนับถือสูงสุดที่มีต่อศาสนาพุทธ

เศรษฐกิจของหมู่บ้าน การดำเนินชีวิตของชนชาติไต เป็นวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม แต่ละบ้านปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อเป็นอาหาร ทอผ้าและจักสานเครื่องมือเครื่องใช้เอง การพึ่งพาสินค้าจากภายนอกมีน้อย

ลักษณะการวางผังหมู่บ้าน มีอิทธิพลความเชื่อดั้งเดิมและพุทธศาสนาเป็นตัวกำหนด อธิบายการวางผังตามทฤษฎีปัจจุบันได้ว่า แต่ละหมู่บ้านมีเส้นเขตที่ชัดเจนที่ใช้ลำธาร คลองส่งน้ำ หรือคันทนาเป็นที่หมาย มีทางเข้าหมู่บ้านหลายทาง ซึ่งเชื่อมต่อกันและทุกสายมุ่งสู่วัดหรือลานที่ตั้ง “ไ้บ้าน” ลานนี้มักมีต้นโพธิ์หรือต้นไทรล้อมรอบ ทำให้เป็น

พื้นที่สาธารณะที่รื้อรื้อสำหรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ บ้านจะเรียงรายเป็นระเบียบสองฝั่งถนนทำให้เกิดภาพอันงดงาม ขนาดหมู่บ้านมีตั้งแต่ขนาดเล็ก 20 หลังคาเรือน จนถึงขนาดใหญ่ 100 หลังคาเรือน มีทั้งหมู่บ้านที่มีความหนาแน่นแบบเมืองและหมู่บ้านแบบชนบท ตัวบ้านส่วนใหญ่ยังคงมีบริเวณกว้าง รมครีมีด้วยต้นไม้ รมาก รมะพร้าวและพืชพันธุ์เขตร้อนต่างๆ สภาพทางภูมิศาสตร์มีส่วนในการกำหนดผังหมู่บ้านมากที่สุด ในขณะที่เส้นถนนและความสมดุลแทบไม่สำคัญเลย หมู่บ้านจึงไม่เป็นรูปดาวตาราง ถนนทุกสายมุ่งไปสู่วัดซึ่งเป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน สันหลังคาของบ้านทุกหลังมักจะหันไปในทิศทางเดียวกัน แต่ถ้าสร้างบนที่ลาดชันหรือตามสันเขาสันหลังคาบ้านก็จะหันไปในทิศต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ

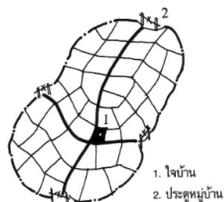
ใจบ้าน เป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน ที่ตั้งของใจบ้านมักจะถูกกำหนดเมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน ที่ใจบ้านมักมีต้นไม้ใหญ่ปลูกให้ร่มเงาหรืออาจมีก้อนหินขนาดใหญ่หรือฐานดินก่อขึ้นเพื่อกำหนดที่ตั้งไว้ ใจบ้านเสมือนเป็นหัวใจของหมู่บ้าน ดังนั้นการทำลายหรือถ่วงละเมิดถือเป็นการลบหลู่กันอย่างรุนแรง ทุกหมู่บ้านจะต้องสร้างประตูทางเข้าหมู่บ้านไว้ 4 ประตู คือ ประตูทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ทุกคนต้องเข้าออกหมู่บ้านทางประตูทั้ง 4 ทิศนี้เท่านั้น ห้ามเดินข้ามทุ่งตามใจชอบ นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีช่องประตูข้างประตูแต่ละทิศอีก 2 ประตู คือ ประตูขวัญและประตูผี

ความเชื่อในศาสนาดั้งเดิมและพุทธศาสนาอยู่เคียงคู่กัน ดังจะเห็นได้จากการคงรักษาใจบ้านไว้และการสร้างวัดขึ้นในหมู่บ้าน แต่ความเชื่อแยกเป็นเอกเทศไม่ปะปนกัน ในระยะหลังบทบาทของใจบ้านในฐานะศูนย์รวมจิตใจเริ่มลดลงและความสำคัญของวัดเพิ่มมากขึ้น ทำให้การวางผังในหมู่บ้านได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กลายเป็นรูปแบบใหม่ที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

หมู่บ้านของชนชาติไต อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และที่ตั้งของวัด

ประเภทที่ 1 ตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ หมู่บ้านริมทางหลวง หมู่บ้านริมฝั่งแม่น้ำ หมู่บ้านบนลาดเขา เชื่อมต่อกับที่ราบ หมู่บ้านในหุบเขา หมู่บ้านที่มีถนนผ่ากลาง หมู่บ้านติดริมขอบเมืองใหญ่

ประเภทที่ 2 ตามที่ตั้งวัด ได้แก่ หมู่บ้านที่มีวัดตั้งอยู่ด้านหน้า หมู่บ้านที่มีวัดตั้งอยู่กลาง หมู่บ้านที่มีวัดตั้งอยู่ด้านหลัง หมู่บ้านที่มีวัดตั้งอยู่บนลาดเขาหรือบนเนินสูง หมู่บ้านที่มีวัดตั้งอยู่นอกหมู่บ้าน หมู่บ้านที่ไม่มีวัดประจำหมู่บ้านแต่มีวัดกลางร่วมกับหมู่บ้านอื่น ไม่ว่าจะวัดจะอยู่ในตำแหน่งใด ที่ตั้งของวัดจะโดดเด่นมองเห็นได้ชัดเจนจากระยะไกล

ผังหมู่บ้านในระยะแรกที่มีใจบ้านเป็นศูนย์กลาง

1. วัด 2. ใจบ้าน 3. ประตูหมู่บ้าน

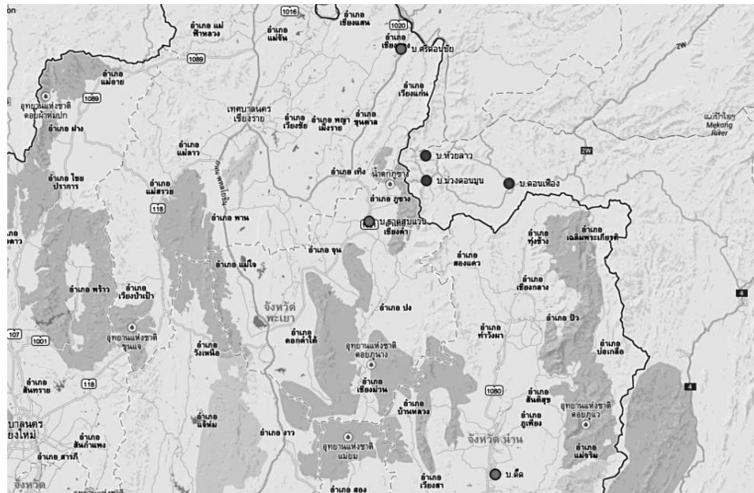
ผังหมู่บ้านในระยะหลังเมื่อมีวัด

ภาพที่ 1 การวางผังหมู่บ้านชนชาติไต

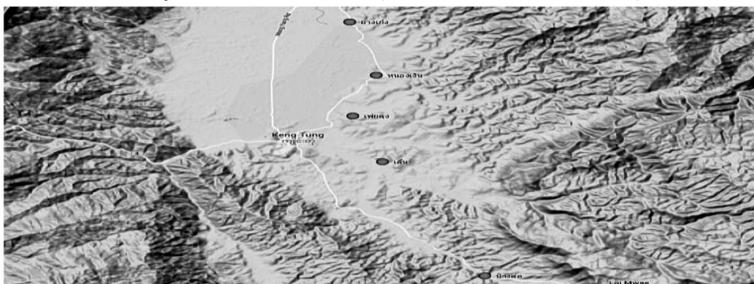
ที่มา: งามพรรณ, 2536: 19

หมู่บ้านไตและบ้านไตที่เป็นกรณีศึกษา

หมู่บ้านไตในพื้นที่เป้าหมาย 3 ประเทศนั้น สัมพันธ์กับการเดินทางท่องเที่ยวจากไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พะเยา และน่าน¹ หมู่บ้านไตที่เป็นกรณีศึกษา ให้ความสำคัญกับหมู่บ้านที่มีบ้านพื้นถิ่นเป็นหลัก ซึ่งพบหมู่บ้านไตที่มีศักยภาพในการพัฒนา ดังนี้ ที่เมืองคอบ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี ลาว 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดอนเฟือง เมืองเชียงฮ่อน บ้านห้วยเลา และบ้านม่วงดอนมูน เมืองคอบ ที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปางลื้อใต้ บ้านเพยลุง บ้านยางเกียง บ้านหนองเงิน และบ้านเลิน ที่จังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน ไทย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา และบ้านตี้ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

บ้านห้วยเลา บ้านม่วงดอนมูน บ้านดอนเฟือง (แขวงไชยบุรี ลาว) บ้านศรีดอนชัย บ้านธาตุสบแวน บ้านตี้ (ไทย)

บ้านปางลื้อใต้ บ้านเพยลุง บ้านหนองเงิน บ้านยางเกียง บ้านเลิน (เมืองเชียงตุง เมียนมาร์)

ภาพที่ 2 ที่ตั้งหมู่บ้านที่เป็นกรณีศึกษาในลาว ไทยและเมียนมาร์

ที่มา: <https://maps.google.co.th>

¹ จุดผ่านแดนถาวรแม่สาย จังหวัดเชียงรายเชื่อมต่อกับด่านพรมแดนท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน เมียนมาร์ ไปเมืองเชียงตุงจุดผ่านแดนถาวรบ้านห้วยโก๋น จังหวัดน่านเชื่อมต่อกับด่านพรมแดนเมืองเงิน แขวงไชยบุรี ลาว ไปเมืองหลวงพระบางและจุดผ่อนปรนชายแดนบ้านฮวก จังหวัดพะเยา เชื่อมต่อกับด่านพรมแดนเมืองคอบแขวงไชยบุรี ลาว (กำลังเตรียมการเปิดเป็นด่านสากล)

“เฮือนไต” ในหมู่บ้านลาว

“เฮือนไต” ในหมู่บ้านเมียนมาร์

“เฮือนไต” ในหมู่บ้านไทย

ภาพที่ 3 “เฮือนไต” ในหมู่บ้านที่เป็นกรณีศึกษา ลาว เมียนมาร์ และไทย

ผังหมู่บ้านไตที่เป็นกรณีศึกษา

การวิเคราะห์ผังหมู่บ้าน ได้นำผลการศึกษามหาวิทยาลัยไต ของ (งามพรรณ, 2536: 9-33) มาทำการศึกษา และวิเคราะห์เปรียบเทียบกันภายในระหว่างหมู่บ้านทั้ง 11 แห่ง เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์เชิงกายภาพ ความแตกต่าง จุดเด่นและเอกลักษณ์ของแต่ละหมู่บ้าน

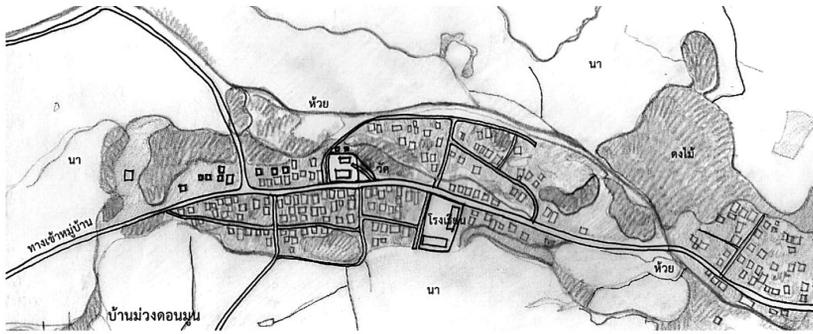
1. ผังหมู่บ้านไต ในเมืองคอบ เมืองเชียงฮอน แขวงไชยบุรี ลาว

บ้านม่วงดอนมูน เมืองคอบ แขวงไชยบุรี สปป.ลาว เป็นชุมชนไตลื้อ ที่มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม และเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม (Cultural Village) จุดเด่นอยู่ที่วัดม่วง เป็นวัดไตลื้อที่สวยงาม ด้านหลังมีโบสถ์น้ำที่แสดงออกถึงความเรียบง่ายพอดี ผังหมู่บ้านม่วงดอนมูน หมู่บ้านตั้งอยู่กลางแอ่งเมืองคอบที่ล้อมรอบด้วยภูเขา ผังหมู่บ้านมีลักษณะแคบยาวไปตามที่สันพนังธรรมชาติ ทางหลักที่ผ่านกลางหมู่บ้านเป็นทางจากด่านชายแดน-เมืองคอบ และมีเส้นทางเชื่อมต่อไปยังหมู่บ้านอื่น ภายในหมู่บ้านมีทางรองเพื่อนำการเข้าถึงแต่ละบ้าน บ้านม่วงเป็นบ้านเดิมมีวัดม่วงตั้งอยู่บนเนินกลางหมู่บ้าน หน้าวัดเปิด “ช่วงวัด” เป็นลานกว้าง มีต้นโพธิ์ใหญ่ให้ร่มเงา พื้นที่ด้านหลังลาดชันลงไปเป็นที่ตั้งของโบสถ์น้ำและบ่อน้ำสาธารณะ ต่ำลงไปเป็นลำห้วยที่ไหลผ่านและเป็นแนวเขตกันหมู่บ้านออกจากผืนนา เมื่อมีคนอยู่มากขึ้นจึงขยายตัวไปบนที่ดอนถัดออกไป เรียกชื่อใหม่ว่า “บ้านม่วงดอนมูน” มีโรงเรียนตั้งอยู่ริมทางก่อนถึงวัด บ้านเรียงรายเป็นระเบียบสองฝั่งถนน สันหลังคาบ้านทุกหลังหันไปในทิศทางเดียวกัน

บ้านห้วยเลา เมืองคอบ แขวงไชยบุรี สปป.ลาว เป็นชุมชนไตลื้อที่มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม จุดเด่นคือภาพทิวทัศน์ที่งดงามของหมู่บ้านที่มีภูเขี้ยว จังหวัดเชียงราย ประเทศไทยเป็นฉากหลัง ผังหมู่บ้านห้วยเลา เป็นหมู่บ้านที่เกาะกลุ่มอยู่บนลาดเขาเชื่อมต่อกับที่ราบ มีน้ำห้วยเลาเป็นแนวเขตกันบ้านเรือนออกจากผืนนาเบื้องล่าง ทางหลักของหมู่บ้านตัดผ่านพื้นที่ลาดเขา มีทางรองคูดานและทางย่อยที่ตัดขวางเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่หมู่บ้านเข้าด้วยกัน โรงเรียนตั้งอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้าน วัดอยู่บนเนินสูงมีศาลาประชาคมอยู่ข้างวัด บ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ต่ำกว่าวัดสันหลังคาบ้านปิดกันตามสภาพภูมิประเทศ เนื่องจากอยู่ใกล้ชายแดนจึงมีค่ายทหารตั้งอยู่บนยอดเนินเขาที่สูงกว่าวัด เพราะเป็นชัยภูมิที่ดีทางการรบ

บ้านดอนเพ็ญ เมืองเชียงฮอน แขวงไชยบุรี สปป.ลาว เป็นชุมชนไตลื้อ มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม และเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรม (Cultural Village) จุดเด่นอยู่ที่วัดโพธิาราม เป็นวัดไตลื้อที่งดงาม จากมุมมองที่เห็นวัดผ่านลานโล่งกว้าง มีโบสถ์น้ำอยู่บนนอกริ้วด้านหน้าวัด มีภูเขาและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์เป็นฉากหลัง ผังหมู่บ้านดอนเพ็ญ เป็นหมู่บ้านที่เกาะกลุ่มอยู่บนลาดเขาเชื่อมต่อกับที่ราบ มีลำห้วยไหลคดเคี้ยวตามสภาพภูมิประเทศเป็นแนวเขตกันบ้านเรือนออกจากผืนนาเบื้องล่าง ทางหลวงตัดผ่านหมู่บ้านในแนวทิศเหนือ-ทิศใต้ วัดโพธิารามตั้งอยู่ริมทางและ

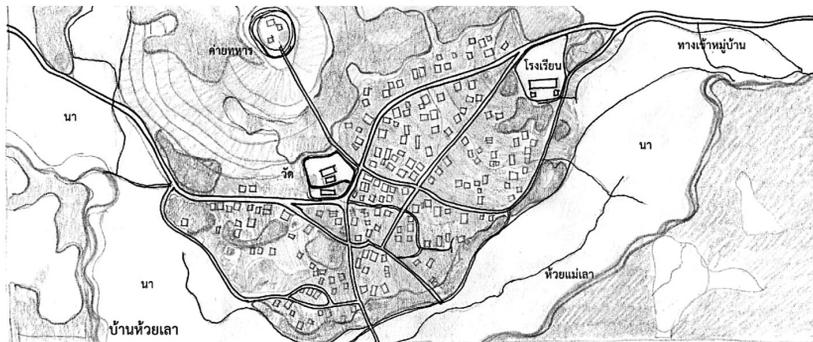
กลางหมู่บ้าน หน้าวัดเปิด “ช่วงวัด” เป็นลานโล่งกว้างมากต่อเนื่องไปยังภูเขาด้านหลัง ศาลาประชาคมอยู่ข้างวัด มีแกนของคติความเชื่อในแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก จากวัดผ่านใจบ้านที่เป็นศูนย์กลางหมู่บ้าน ข้ามลำห้วยสู่ ฝึนนาที่มีหออเลี้ยงบ้านใต้ต้นไม้ใหญ่ชายขอบหมู่บ้าน แสดงออกถึงความเชื่อเรื่องผีและพุทธศาสนาที่มีผลต่อการวางผัง หมู่บ้านอย่างชัดเจน บ้านเรือนเกาะตัวหนาแน่นเพราะมีพื้นที่จำกัด สันหลังคาบ้านส่วนใหญ่หันไปในทิศทางเดียวกัน และบิดแกนเล็กน้อยตามสภาพภูมิประเทศ ในหมู่บ้านยังคงพบเห็นต้นกล้วย ต้นหมาก ซึ่งเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมของ หมู่บ้านไต

บ้านม่วงดอนมูน เมืองคอบ

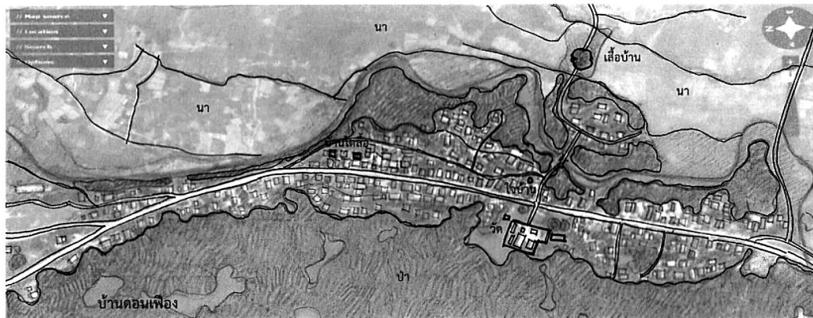
วัดม่วงและโบสถ์น้ำ

บ้านห้วยเลา เมืองคอบ

ทัศนียภาพภูซึ่ฟ้าและวัด

บ้านดอนเฟือง เมืองเชียงฮ่อน

โบสถ์น้ำและทอธรรม

ภาพที่ 4 ผังหมู่บ้านไตที่เมืองคอบ เมืองเชียงฮ่อน แขวงไชยบุรี สปป.ลาว

ที่มา: วิเคราะห์จากภาพถ่ายทางอากาศ <https://maps.google.co.th>, <https://www.flashearth.com>

2. ผังหมู่บ้านไต ในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์

บ้านปางลื้อใต้ เป็นชุมชนไตดอยหรือไตลอย มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม เดิมเป็น “ปาง” ที่พักชั่วคราวเพื่อจอดเกวียน (ล้อ) ก่อนขึ้นไปเก็บของป่าบนยอดเขา ต่อมาตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้าน เนื่องจากพื้นที่มีจำกัด จึงขยายออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านปางลื้อเหนือ และบ้านปางลื้อใต้ จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ การต้มเหล้า **ผังหมู่บ้านปางลื้อใต้** เกาะตัวแคบยาวไปตามหุบเขาและริมทางหลวง วัดตั้งอยู่บนเนินสูงกลางพื้นที่ มีทางรองเชื่อมต่อไปยังหมู่บ้านชนเผ่าบนดอยสูงทั้งสองฝั่ง ด้านหลังหมู่บ้านมีลำห้วยเป็นแนวเขตระหว่างกลุ่มบ้านกับผืนนาขั้นบันได มีระบบเหมืองฝายจัดการน้ำเข้านา มีการเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งด้วยหนองน้ำ แกนที่เป็นคติความเชื่อของหมู่บ้าน มี 2 แกน แกนหลักอยู่ในแนวทิศเหนือ-ทิศใต้ เชื่อมต่อวัดกับไร่บ้านที่ตั้งอยู่ใต้ดงไม้ใหญ่ชายขอบหมู่บ้าน แกนรองในแนวทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก โดยตั้งหอเสื่อบ้านไร่ที่ใต้ดงไม้ใหญ่บริเวณทางแยก บ้านเรือนเกาะตัวตามสภาพภูมิประเทศที่เป็นหุบเขา ส่วนร้านค้าอยู่ริมทางหลวง

บ้านเพยลุง เป็นชุมชนไตเหนือ มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม ทำนาในฤดูฝน ปลูกผักในฤดูหนาว จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ “บ้านดิน” บ้านที่ก่อสร้างด้วยดินดิบผสมไม้จริง ตัวหมู่บ้านมีสภาพแวดล้อมสะอาดและสวยงาม **ผังหมู่บ้านเพยลุง** เป็นหมู่บ้านบนเนินเขาขนาดเล็ก หน้าหมู่บ้านเป็นที่ลุ่มต่ำระหว่างเนินเขาและเป็นร่องน้ำ จึงทำฝายกั้นน้ำเป็นระยะตามความลาดเทของพื้นที่ เกิดเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ต่อเนื่องกันเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ส่วนผืนนากว้างด้านหลังหมู่บ้านใช้น้ำฝนและน้ำจากเหมืองฝาย หน้าหมู่บ้านมีบ่อน้ำสาธารณะ ถัดเข้าไปมี “ช่วงหมู่บ้าน” ที่ชาวบ้านสร้างโรงเรือนง่าย ๆ ด้วยไม้ไผ่ไว้สำหรับเป็นที่นั่งเล่นทำกิจกรรมสาธารณะ เป็นร้านค้าชั่วคราวที่แม่ค้าหาบอาหารหรือนำสินค้ามาเร่ขาย ในฤดูหนาวเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจที่สวนผักแล้ว ชาวบ้านจะพากันมานั่งเล่นนอนเล่น พูดคุยกันที่บริเวณนี้ รวมทั้งนั่งเล่นที่ลานหรือระเบียงบ้าน ทำให้หมู่บ้านมีชีวิตชีวา ต่างจากความเงียบสงบในช่วงเวลาเช้าที่พากันออกไปทำงานในไร่ นา วัดตั้งอยู่บนแกนหลักที่ปลายเนินด้านหลังหมู่บ้าน เสื่อบ้านอยู่ใต้ดงไม้ใหญ่ด้านทิศตะวันออก บ้านเรือนส่วนใหญ่ก่อผนังดินดิบปิดล้อมได้ถูกไว้เนื่องจากสภาพอากาศมีความหนาวเย็น

บ้านหนองเงิน เป็นชุมชนไตเหนือ มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม จุดเด่นของหมู่บ้าน คือ เป็นหมู่บ้านดินที่ตั้งอยู่ในเส้นทางทางรองที่แยกจากเมืองเชียงตุง ไปเมืองลา เมืองเชียงรุ่ง **ผังหมู่บ้านหนองเงิน** เป็นหมู่บ้านบนลาดเขาขนาดปานกลางเชื่อมต่อกับที่ราบ จากแนวเส้นทางเดิมเมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน มีทางเข้าหมู่บ้านหลายทางและทุกทางมุ่งสู่วัด ทางเข้าหน้าหมู่บ้านมีดงไม้ใหญ่เป็นจุดสังเกตและเป็นที่ตั้งของเทวดาบ้าน “เจ้าพ่อคำแดง” ป้ายชื่อหมู่บ้าน และ “ฮ้านน้ำ” ให้คนได้ดื่มกิน ทางเข้าเชื่อมต่อยัง “ช่วงวัด” มีต้นโพธิ์ใหญ่ร่มรื่นจึงเป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับใช้ในกิจกรรมต่างๆวัดแยกตัวออกจากกลุ่มบ้านและหันหน้าทางทิศตะวันออกซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านเรือน ทางเข้าที่สองเชื่อมต่อกับทางหลวงด้านหน้าไปยังวัด ทางเข้าที่สามมีโรงเรียนตั้งอยู่ฝั่งตรงข้าม เมื่อเดินลึกเข้าไปมีหอน “เจ้าพ่อคำเขียว” อยู่ใต้ต้นโพธิ์ ทางเข้าที่สี่อยู่ปลายหมู่บ้านด้านทิศเหนือนำการเข้าถึงมายังวัด ถ้าเดินออกจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือจะพบ “หนองเงิน” หนองน้ำของหมู่บ้าน ร้านค้าเกาะตัวอยู่ตามแนวทางเดิม กลางหมู่บ้านมี “ใจบ้าน” แต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก บ้านเรือนตั้งอยู่บนที่ลาดเขาต่อกับผืนนากว้างด้านหลังหมู่บ้าน สันหลังคาบ้านส่วนใหญ่หันไปในทิศทางเดียวกัน ต่อมามีการตัดถนนใหม่เลี้ยวหมู่บ้านขึ้นไปบนเนินเขาทำให้ทางเดิมกลายเป็นเส้นทางเฉพาะในหมู่บ้าน

บ้านยางเกียง เป็นชุมชนไตจีน มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม จุดเด่น คือ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่งดงามด้านหน้าหมู่บ้าน มองเห็น “เฮือนไตจีน” ผ่านหนองน้ำที่มีภูเขาเป็นฉากหลัง และมีงานจักสานไม้ไผ่เป็นภาชนะใส่ข้าวเหนียว **ผังหมู่บ้านยางเกียง** เป็นหมู่บ้านขนาดเล็กบนลาดเขาเชื่อมต่อกับที่ราบ จากแนวเส้นทางเดิมเมื่อแรกตั้งหมู่บ้าน หน้าหมู่บ้านเป็นที่ตั้งโรงเรียน ที่ทำการหมู่บ้านและสาธารณสุขหมู่บ้าน บริเวณทางแยกกลางหมู่บ้าน

มี หอเสื่อบ้านอยู่ใต้ต้นไม้ แยกซ้ายเข้าไปเป็นเวทคาบ้าน แยกทางขวาเป็นวัดซึ่งตั้งอยู่บนเนิน บ้านเรือนเกาะตัวตามสภาพภูมิประเทศ ถนนใหม่ตัดเลี้ยวหมู่บ้านไปจนชิดขอบที่ราบผืนใหญ่ที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ริมถนนมีร้านขายสินค้า ร้านซ่อมเครื่องจักรกลทางการเกษตร 2-3 ร้าน

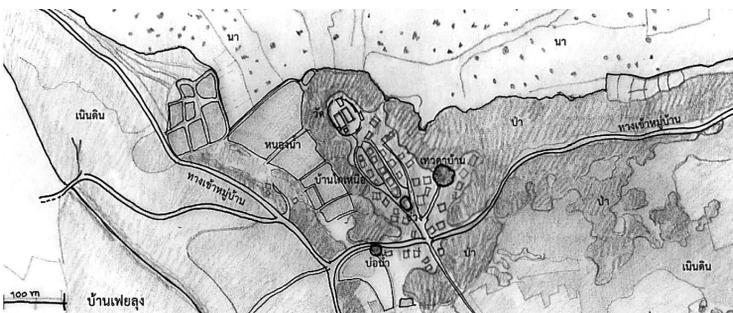
บ้านเลิน เป็นชุมชนไตจีน มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม จุดเด่น คือ บรรยากาศของหมู่บ้านชนบท ตั้งอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวจากเมืองเชียงตุง-คอยเหมย **ฝังหมู่บ้านเลิน** ตั้งบ้านเรือนบนลาดเขาเชื่อมต่อกับที่ราบ มีลำห้วยเป็นแนวเขตกั้นบ้านเรือนออกจากผืนนา ริมถนนด้านบนเนินเป็นที่ตั้งของโรงเรียน วัด ถัดไปเป็นหอเสื่อบ้าน ซึ่งตั้งอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้านใต้ต้นไม้ใหญ่โดยก่อสร้างอาคารถาวรคลุมเสื่อบ้านไว้ หน้าหมู่บ้านมีร้านขายสินค้า เส้นทางเข้า-ออกหมู่บ้านมี 3 ทางหลักและทางรองที่กระจายการเข้าถึงแต่ละบ้าน ที่ดินชายขอบบริเวณที่ติดลำห้วยเป็นสวนผักและเมื่อข้ามสะพานไม้ไผ่ออกไปจึงเป็นผืนนากว้าง

บ้านปางล้อยไต

การต้มเหล้าและกองฟืน

บ้านเฟยลุง

บ้านดิน

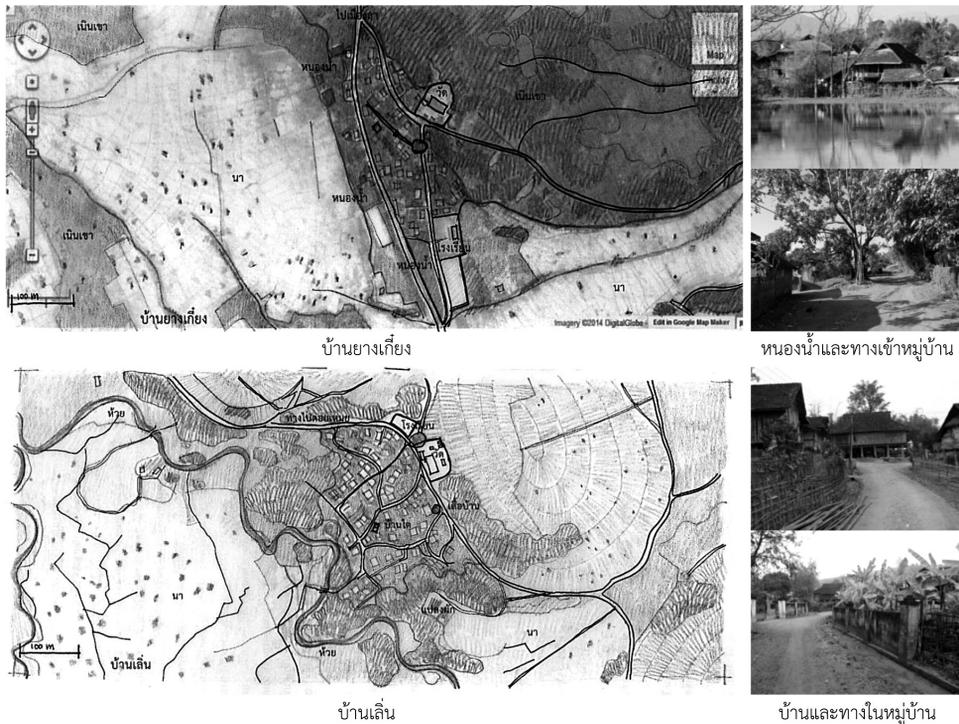

บ้านหนองเงิน

เวทคาบ้านและบ้านดิน

ภาพที่ 5 ฝังหมู่บ้านไตที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์
ที่มา: วิเคราะห์จากภาพถ่ายทางอากาศ <https://maps.google.co.th>

ภาพที่ 5 ผังหมู่บ้านไต่ที่เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์ (ต่อ)
ที่มา: วิเคราะห์จากภาพถ่ายทางอากาศ <https://maps.google.co.th>

3. ผังหมู่บ้านไต่ ในเชียงราย พะเยา และน่าน ประเทศไทย

บ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนไต่ลื้อที่คลี่คลายวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมไปมาก เหลือบ้านพื้นถิ่นอยู่เพียงไม่กี่แห่งแม้ว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านและวัดจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ผู้คนยังคงสืบทอดวัฒนธรรมไต่ลื้อไว้ในวิถีชีวิต งานบุญประเพณี รวมทั้งการทอผ้า โดยมีวัดท่าบ้านศรีดอนชัยเป็นศูนย์กลาง **ผังชุมชนบ้านศรีดอนชัย** เป็นหมู่บ้านบนที่สันพ่นังธรรมชาติริมแม่น้ำอิง วางตัวในแนวทิศเหนือ-ทิศใต้ เดิมมีเพียงหมู่บ้านเดียว คือ หมู่ที่ 13 ซึ่งเป็นที่ตั้งวัดท่าบ้านศรีดอนชัย และใจบ้าน มีถนนระบบดาวราง ผืนนาอยู่โดยรอบหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2524 หมู่บ้านขยายตัวออกเป็นหมู่ที่ 7, 12, 14 และ 15 และมีการสร้างเสาเฝ้าบ้านขึ้นใหม่ในทุกหมู่บ้าน ปัจจุบันมีถนน 4 เลนผ่านไปสู่อำเภอเชียงของและสะพานมิตรภาพไทย-ลาว

บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นชุมชนไต่ลื้อ มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม จุดเด่นของหมู่บ้าน คือเป็นชุมชนที่ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมไต่ลื้อไว้ในวิถีชีวิต งานบุญประเพณี ฯลฯ มีวัดบ้านธาตุสบแวนเป็นศูนย์กลาง มีบ้านไต่ลื้อของป่าแสงดา สมฤทธิ์ ที่เปิดให้ผู้สนใจเข้าเยี่ยมชม **ผังหมู่บ้านธาตุสบแวน** เป็นหมู่บ้านบนที่สันพ่นังธรรมชาติ ระหว่างน้ำแม่ลาวกับน้ำกลางบ้าน มีวัดพระธาตุสบแวน เป็นวัดประจำหมู่บ้านและเป็นวัดสำคัญของเมืองเชียงคำ มีโรงเรียนอนุบาลอยู่ข้างวัด “กาตแลง” หรือตลาดตอนเย็นที่ปากทางหน้าหมู่บ้าน ร้านขายของที่ระลึก ประเภทผ้าทอไต่ลื้อ และสินค้า OTOP อื่นๆ มีการย้ายเสาเฝ้าบ้าน จากปากทางหน้าหมู่บ้านมารวมไว้ที่หน้าวัดบ้านเรือนส่วนใหญ่เปลี่ยนเป็นแบบสมัยใหม่ คงเหลือ “เฮือนไต่ลื้อ” หลังงามไม่กี่หลังที่เจ้าของรักษาไว้อย่างดีและใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาไต่ลื้อ รวมทั้งมีการสร้างขึ้นใหม่ที่วัดธาตุสบแวน และที่โฮมสเตย์ลู่พล

บ้านตีด อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นชุมชนไตลื้อ ไตยวน (คนเมือง) และไตพวน มีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม จุดเด่นของหมู่บ้านคือเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมที่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง **ผังหมู่บ้านตีด** เป็นหมู่บ้านบนที่สันพียงธรรมชาติ เกาะด้วยาวริมแม่น้ำน่าน เป็นหมู่บ้านใหม่ที่ขยายตัวออกมาจากบ้านตาลชุมและบ้านป่าสัก มีอารักษ์เป็นต้นมะขามใหญ่อยู่กลางทุ่งนา ไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน แต่กลับไปใช้วัดที่หมู่บ้านเดิมได้แก่ วัดตาลชุม และวัดป่าสัก ใช้โรงเรียนร่วมกับบ้านตาลชุม ได้แก่ โรงเรียนตาลชุมศึกษาลัย และโรงเรียนตาลชุมพิทยาคม ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนาทำไร่ ทำอาชีพเสริมประเภทรับจ้างทั่วไป

ภาพที่ 6 ผังหมู่บ้านไต จังหวัดเชียงราย พะเยา และน่าน ไทย
ที่มา: วิเคราะห์จากภาพถ่ายทางอากาศ <https://maps.google.co.th>

องค์ประกอบหมู่บ้านไ้

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบทางกายภาพ คติความเชื่อ สาธารณูปการของหมู่บ้าน และองค์ประกอบที่รองรับนักท่องเที่ยว มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อทำความเข้าใจองค์ประกอบหมู่บ้าน และศึกษาภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม พบว่า

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน	องค์ประกอบหมู่บ้าน														
	ภูเขา	แม่น้ำ ห้วย เหมือง หนองน้ำ	พื้นที่เกษตรกรรม	บ่อน้ำสาธารณะ	ใจบ้าน	เสื่อบ้าน เหวตา อารักษ์	วัด เสื่อวัด เหวตาวัด	ขวง ลาน พื้นที่สาธารณะ	โรงเรียน และสาธารณูปการ	ร้านค้าชุมชน	ตลาด	ร้านของที่ระลึก/สินค้าชุมชน	ที่พัก	บ้านที่เปิดให้ชม/บ้านจำลอง	ร้านอาหาร
สปป.ลาว															
บ้านม่วงดอนมูน	/	/	/	/			/	/	/						
บ้านห้วยเลา	/	/	/				/	/	/	/					
บ้านดอนเฟื่อง	/	/	/	/	/	/	/	/			/				
เมียนมาร์															
บ้านปางล้อใต้	/	/	/		/	/	/	/	/		/				
บ้านเพยลุง	/	/	/	/		/	/	/			/				
บ้านหนองเงิน	/	/	/		/	/	/	/	/						
บ้านยางเกียง	/	/	/		/	/	/	/	/		/				
บ้านเลิน	/	/	/			/	/	/	/	/					
ไทย															
บ้านศรีดอนชัย		/	/		/		/	/	/	/		/	/	/	/
บ้านธาตุสบแวน		/	/		/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
บ้านตึ๊ด		/	/		/		/		/		/				

หมู่บ้านไตในลาว และเมียนมาร์เป็นหมู่บ้านในดินแดนภูเขา ในขณะที่หมู่บ้านไตในไทยนั้นเป็นหมู่บ้านบนที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งความต่างในสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศนี้ มีผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมและการตั้งถิ่นฐานทุกหมู่บ้านมีวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรม งานหัตถกรรมที่เด่นคือ ทอผ้าและจักสาน คติความเชื่อเรื่องใจบ้านยังคงถูกรักษาไว้ได้ในบางหมู่บ้าน องค์ประกอบชุมชนด้านคติความเชื่อเรื่องผี เทวดา บรรพบุรุษ ส่วนใหญ่ยังคงมีเสื่อบ้านให้เห็นเกือบทุกหมู่บ้าน มีวัดประจำหมู่บ้าน ยกเว้นบ้านตืด อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ที่ขยายตัวออกมาจากหมู่บ้านเดิมและยังมีขนาดเล็กอยู่จึงกลับไปใช้วัดเดิม ในวัดส่วนใหญ่ยังคงมีเสื่อบ้านหรือเทวดาตัวรวมอยู่ด้วย ถือเป็นที่ยอมรับความเชื่อเดิมและผสมผสานให้เข้ากับความเชื่อในพุทธศาสนา ทุกหมู่บ้านมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์สำหรับทำกิจกรรม ทั้ง “ช่วงวัด ช่วงหมู่บ้าน” มีโรงเรียนอยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนเด็กเล็กเพื่อความสะดวกในการเดินทาง มีร้านค้าชุมชน ขายอาหาร ขนม และสินค้าเบ็ดเตล็ดในชีวิตประจำวัน มีตลาดในหมู่บ้านเพียงแห่งเดียวที่บ้านธาตุสบแวน เป็น “กาดแลง” คือ ตลาดเฉพาะตอนเย็น องค์ประกอบเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก บ้านที่เปิดให้เข้าชมหรือบ้านจำลอง และร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวมีเฉพาะ 2 หมู่บ้าน ในไทยที่บ้านศรีดอนชัย บ้านธาตุสบแวนร้านขายของที่ระลึก หรือสินค้าชุมชน ส่วนใหญ่เป็นงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านผลิตเพื่อขายและสินค้าทางการเกษตร มีทั้งที่นำมาขายตรงกับนักท่องเที่ยวและตั้งเป็นร้านค้า

หมู่บ้านไตกับการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม

หมู่บ้าน คือ บริบทของสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่น เป็นเหตุผลและที่มา ที่มีมิติที่มากกว่าความงามทางกายภาพ นักท่องเที่ยวจะได้รับรู้เรื่องราวผ่านคนในชุมชน มักคุเทศก์ท้องถิ่น หรือสื่อแผ่นพับ ทั้งการตั้งถิ่นฐาน คติความเชื่อ รูปแบบสถาปัตยกรรม ชาติพันธุ์ ภาษา อาหารการกิน อาชีพ ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ฯลฯ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมมีสีสัน ให้ประสบการณ์ที่ดีเป็นองค์รวมไม่แยกส่วนเฉพาะเรื่องสถาปัตยกรรมโดยมีแนวความคิดว่า “ถ้าจะเล่าเรื่องหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยว ควรจะเล่าโดยมีเนื้อหาอะไรที่ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป ควรเล่าด้วยวิธีการอย่างไร และเมื่อเล่าแล้วนักท่องเที่ยวจะได้อะไร”

ดังนั้น ข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาหมู่บ้านไตทั้ง 11 แห่ง จึงเป็นชุดข้อมูลเต็ม ขึ้นอยู่กับผู้นำไปใช้จะเลือกนำเสนอ มาก-น้อย หรือนำเสนอประเด็นใดให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวการสร้างคำถามที่จะเล่าเรื่องราวสิ่งต่างๆ ที่เห็นในหมู่บ้าน “คืออะไร-What? อยู่ที่ไหน-Where? ตั้งแต่เมื่อไร-When? ทำไม-Why? อย่างไร-How?” จะทำให้การเล่าเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ ตัวอย่างเช่น “เสื่อใจบ้าน คืออะไรWhat? / ตั้งอยู่ที่ไหนในชุมชน Where? / สร้างเมื่อแรกมาตั้งถิ่นฐาน When? / เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน Why? โดยใช้เสื่อไม้ เสื่อหิน หรือ ก้อนหินเป็นการระบุตำแหน่ง เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณของหมู่บ้าน ที่ชาวบ้านให้ความสำคัญกับเสื่อ (Detail)” การได้รับรู้ข้อมูลผ่านเรื่องเล่าที่ดี ได้เห็นของจริง และยังถ้าได้มีประสบการณ์ทดลองทำดู ก็จะนำมาซึ่งความประทับใจ

1. เนื้อหาหมู่บ้านไต ควรเล่าถึงสภาพแวดล้อมเชิงที่ตั้ง ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐาน จุดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านบริเวณที่มีความงามทางธรรมชาติที่พบน้อยเฉพาะถิ่นที่น่าสนใจ เป็นต้น โดยนำเนื้อหาจากผังและองค์ประกอบหมู่บ้านข้างต้นมาประยุกต์ใช้

ภาพที่ 7 สภาพภูมิประเทศที่สัมพันธ์กับการตั้งถิ่นฐานชุมชน

สำหรับหมู่บ้านที่มีสภาพจิตรกรรมแสดงการอพยพย้ายถิ่นและการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งมักจะจัดแสดงอยู่ที่วัดก็ควรที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว ด้วยการมาที่วัด นมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้านเพื่อความเป็นสิริมงคลแล้วทำความเข้าใจชุมชนผ่านเรื่องเล่าที่มีภาพประกอบ ก่อนพามาชมจุดต่างๆที่สำคัญของหมู่บ้าน

ใจบ้าน อารักษ์ เลื้อบ้าน หรือ เทวดาบ้าน ควรเล่าถึง ตำแหน่งที่ตั้ง ความสำคัญที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้นคนในหมู่บ้าน พิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง

ใจบ้าน

อารักษ์

เทวดาบ้าน

ภาพที่ 8 คติความเชื่อที่มีผลต่อหมู่บ้าน

วัดไต ควรเล่าถึง รูปแบบสถาปัตยกรรมวัดไตในแต่ละท้องถิ่น ประโยชน์ใช้สอยของอาคารแต่ละประเภท ความงามของงานพุทธศิลป์ ลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรม เช่น พระธาตุ โบสถ์น้ำ หอแสดงธรรม การแขวนตุ้มผ้า ทอไตลื้อ ฯลฯ

วัดไต เมืองลาว

วัดไต เมืองเชียงตุง

วัดไต เมืองไทย

ภาพที่ 9 รูปแบบสถาปัตยกรรมวัดไต

บ้านโต ควรเล่าถึง ประโยชน์ใช้สอยในแต่ละส่วนว่ารองรับกิจกรรมการใช้ชีวิตในสังคมเกษตรกรรมอย่างไร บ้านมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศเชิงที่ตั้งอย่างไร รูปแบบและลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงความเป็นบ้านของคนโต องค์ประกอบในแต่ละส่วนที่บ้าน คติความเชื่อในบ้าน การประดับตกแต่ง ฯลฯ

โตลื้อ เมืองลาว

โตเหนือ เมืองเชียงใหม่

โตลื้อ เมืองไทย

ภาพที่ 10 รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านโต

วัสดุก่อสร้าง เช่น ไม้ อิฐดิบ กระจังดินขอ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตภายในชุมชน เล่าถึงความพิเศษบางประการที่เป็นภูมิปัญญา เช่น การดับเพลิงว่าในหมู่บ้านที่ใช้หญ้าหรือใบไม้แห้งหลังคา แต่ภายในบ้านจำเป็นต้องมีเตาไฟเพื่อหุงต้มอาหารและเพื่อความอบอุ่นจึงเสี่ยงต่อการถูกไฟไหม้ ดังนั้น ทุกบ้านจะมีอุปกรณ์ดับเพลิงเป็นขอเหล็กไว้เพื่อดึงวัสดุขุม หรือโครงหลังคาไม้ที่ติดไฟลง มีแผ่นเหล็กที่นำผางถึงสีมาดัดแปลงใช้เพื่อดับลงบริเวณที่ไฟไหม้ มีถุงน้ำถูทรายไว้ข้วางขึ้นไปบนหลังคาเพื่อดับไฟ

วัสดุก่อสร้างบ้าน

อุปกรณ์ดับเพลิง

ภาพที่ 11 วัสดุก่อสร้างบ้านและอุปกรณ์ดับเพลิง

เทคนิคการก่อสร้างด้วยดินดิบ ตั้งแต่เตรียมดิน ปั้นเป็นก้อนดินดิบ จนเทคนิคการก่อสร้างซึ่งพบเห็นได้จริงในหมู่บ้าน

ภาพที่ 12 การก่อสร้างอาคารด้วยดินดิบ

น้ำบ่อสาธารณะ เล่าถึงรูปแบบสถาปัตยกรรม เหตุผลที่ต้องก่อสร้างอาคารปิดล้อมบ่อน้ำไว้ ระดับน้ำใต้ดิน
ชมวิธีการ打水ของชาวบ้าน ยิ่งถ้านักท่องเที่ยวได้ชมความใสสะอาดของน้ำ ได้ทดลองตักและสัมผัสความเย็นของน้ำ
ก็จะมีแต่ความประทับใจ

ภาพที่ 13 บ่อน้ำสาธารณะ

การประดับตกแต่งเครื่องยอดของหลังคาวัด และบ้านด้วยต้นกล้วยไม้ “กาแลออกหน่อ” ซึ่งเป็นลักษณะ
เฉพาะถิ่นของคนไต เมืองเชียงตุง ในฤดูร้อนที่ดอกกล้วยไม้บาน สันजूของมูอาคารด้านหน้าก็จะสดชื่น สวยงาม สร้าง
ความสุขให้ผู้เป็นเจ้าของเรือนและความประทับใจแก่ผู้มาเยือน

ภาพที่ 14 การประดับตกแต่งเครื่องยอดของหลังคา

บริเวณหวงห้าม ในบางพื้นที่ที่ห้ามคนนอกเข้า ว่า ชาวบ้านจะใ้การปัก “ตาแหลว” ไว้เป็นสัญลักษณ์ และ
นำกิ่งไม้มาวางขวางทางไว้ เช่น ห้ามเข้าบริเวณหนองน้ำของหมู่บ้านซึ่งนักท่องเที่ยวก็ควรได้รู้ความหมายและ
ปฏิบัติตามกติกา

ภาพที่ 15 สัญลักษณ์การห้ามคนภายนอกเข้าพื้นที่

2. เนื้อหาที่เป็นบริบทความหลากหลายของหมู่บ้านไต

นอกจากความรู้เรื่องหมู่บ้านไตแล้ว ยังมีมิติเชิงสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสและถือเป็นเสน่ห์ของการท่องเที่ยวหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น ความหลากหลายของชาติพันธุ์ในพื้นที่ เช่น ไตลื้อ ไตเงิน ไตดอย ไตเหนือ ไตยวน ควรเล่าถึงลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ ว่าเป็นใคร มาจากไหน มีวิถีชีวิตอย่างไร มีสิ่งต่างจากคนอื่นอย่างไร

ไตเงิน เมืองเชียงตุง

ไตดอย เมืองเชียงตุง

ไตลื้อ สปป.ลาว

ไตลื้อ ไทย

ภาพที่ 16 ความหลากหลายของชาติพันธุ์ไต

ความหลากหลายด้านภาษา ในพื้นที่ศึกษาสามารถใช้ภาษาไทยสื่อสารได้ ต่างกันบางคำศัพท์ ต่างสำเนียง สามารถพูดคุยสอบถามข้อมูลต่างๆ ที่อยากรู้ได้ ในเมืองเชียงตุงคนส่วนใหญ่พูดไต หมู่บ้านในลาวใช้ภาษาไทยพูดสื่อสารกันได้ ภาษาเขียนก็ใกล้เคียงกัน

ความหลากหลายด้านวัฒนธรรม ในวิถีชีวิต เช่น การเลี้ยงดูบุตรหลาน

ภาพที่ 17 วิถีชีวิตในการเลี้ยงดูบุตรหลาน

การรักษาโรคภัยและปัดเป่าความชั่วร้าย การดูแลสุขภาพ การสะเดาะเคราะห์ โดยอาจารย์ในชุมชน

ภาพที่ 18 วิถีชีวิตในการดูแลสุขภาพภายในชุมชน

ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมอาหาร นักท่องเที่ยวจะได้เห็นวัฒนธรรมการกินของผู้คน เห็นวัตถุดิบที่มาจากพืช ผักพื้นบ้านที่ปลอดภัยไร้สารพิษ ได้เห็นวิธีการปรุงอาหารและได้ทดลองชิม ทั้งจากในครัวเรือนและซื้อจากตลาด

ภาพที่ 19 ความหลากหลายด้านวัฒนธรรมอาหาร

ความหลากหลายด้านอาชีพ อาชีพของผู้คนในสังคมเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทำงานหัตถกรรมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน งานที่เด่นของชนชาติไต คือ ทอผ้า จักสาน นักท่องเที่ยวจะได้เห็นพื้นที่เพาะปลูก วิธีการเพาะปลูก การ “เอามื้อเอววัน” หรือ ร่วมแรงร่วมใจกันทำนาและเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตร ได้มีโอกาสชิมหรือช่วยอุดหนุนสินค้าจากชาวบ้านโดยตรง หรือเก็บพืชผัก ผลไม้ด้วยตัวเอง ได้เห็นสัตว์เลี้ยง คอกสัตว์ รวมทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ในการเกษตรกรรมอีกด้วย

ภาพที่ 20 อาชีพเกษตรกรรม

งานหัตถกรรมการทอผ้า ปักผ้า ของคนไตเป็นที่เลื่องลือว่างดงาม มีลวดลายที่บ่งบอกความเป็นชาติพันธุ์ไต นอกจากนี้จะได้ชมวิธีการทอผ้าและการปักผ้าแล้ว ยังมีการจักสานภาชนะไม้ไผ่ ที่สามารถซื้อเป็นของที่ระลึก หรือของฝาก ซึ่งจะนำรายได้มาสู่หมู่บ้าน

ภาพที่ 21 อาชีพหัตถกรรม

บทสรุปและเสนอแนะ

การศึกษาหมู่บ้านไต และบูรณาการองค์ความรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรมนี้ เป็นการค้นพบที่จะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ที่เชื่อมโยงทรัพยากรในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้ชาติพันธุ์ไต สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นและบริบทของหมู่บ้านไตเป็นจุดขาย การจัดการท่องเที่ยวควรดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้านการเรียนรู้กับผู้มาเที่ยวชม ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจกับชุมชนและเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของหมู่บ้าน เสนอแนะให้ชุมชนรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ไว้ โดยผู้นำหมู่บ้าน ประชาชนชุมชนและครอบครัวควรถ่ายทอดประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีให้คนในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการรักษาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม มีความภาคภูมิใจที่จะนำเสนอคุณค่านี้ต่อผู้มาเที่ยวชม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและหมู่บ้านไต

เอกสารอ้างอิง

ไทลื้อ. [ออนไลน์] [อ้างเมื่อ 8 ตุลาคม 2557] เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>

อัมเรศ เทพมาและคณะ. 2557. วิถีแห่ง “เฮือนไต” ในมณฑลวัฒนธรรมสองฝั่งโขง. รายงานวิจัยสกว.

Zhu, L. 1992. The Dai or the Tai and their Architecture & Customs in South China. Bangkok: D.D.Book.

แปลโดย งามพรรณ เวชชาชีวะ. 2536. **ชนชาติไต สถาปัตยกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสิบสองพันนา**. กรุงเทพฯ: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.

ที่มาของภาพ

ที่ตั้งหมู่บ้านที่เป็นกรณีศึกษา. [ออนไลน์] [อ้างเมื่อ 10 ตุลาคม 2557] เข้าถึงได้จาก <https://maps.google.co.th>

ภาพถ่ายทางอากาศ. [ออนไลน์] [อ้างเมื่อ 15 ธันวาคม 2557] เข้าถึงได้จาก <https://maps.google.co.th>, <https://www.flashearth.com>